

ВІДГУК

офіційного опонента –

доктора юридичних наук, професора Цуркан-Сайфуліної Юлії Василівни на дисертацію Харченко Наталії Петрівни на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Україна знаходиться у процесі масштабних реформ у різних сферах суспільного життя, включаючи правову систему. Ці реформи спрямовані на зміцнення верховенства права, незалежності судової влади та боротьбу з корупцією. Ціннісні засади правової політики відіграють ключову роль у визначенні напрямку та пріоритетів цих реформ. Офіційний курс України на євроінтеграцію вимагає адаптації національного законодавства та правової політики до європейських стандартів і цінностей, таких як демократія, права людини та верховенство права.

Ефективна правова політика, заснована на справедливості, рівності та захисті прав людини, сприяє соціальній стабільності та підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій.

В умовах військового конфлікту на сході України та тимчасової окупації Криму особливо важливо розробляти правову політику, яка враховує цінності миру, справедливості та відновлення справедливості для постраждалих регіонів та їхніх мешканців. Такі цінності, як участь громадян у прийнятті рішень, захист прав людини та розвиток громадянських свобод, є основою для зміцнення громадянського суспільства і сприяють активній участі громадян у державних справах. Ціннісні засади правової політики впливають на міжнародний імідж України та її відносини з іншими державами, міжнародними організаціями та інвесторами.

Отже, дослідження ціннісних засад сучасної правової політики в Україні не лише має теоретичне значення, але й важливе практичне значення для подальшого розвитку країни.

Дисертацію виконано до плану науково-дослідних робіт кафедри права та публічного управління Закладу вищої освіти “Університет Короля Данила” за напрямками “Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)” та “Закономірності розвитку і функціонування правової держави”.

Метою рецензованого дисертаційного дослідження є комплексна теоретико-правова характеристика ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України з метою визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи країни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо науково обґрунтованими та достовірними. Такого стану вдалося досягти завдяки вдалому добору та використанню системи методів наукового пізнання. Зокрема, застосовано такі методи: методи юридичної лінгвістики, юридичної герменевтики та логіко-семантичного аналізу дозволили дослідити проблеми визначення та характеристики співвідношення основних понять і категорій спадщини ціннісних засад правової політики; формально-юридичний метод дав змогу дослідити законодавство; застосовано логічний метод (його основні прийоми: аналіз, синтез, індукція, дедукція) для з’ясування підстав для класифікації міжнародних ціннісних засад та сутнісних характеристик джерел європейської спадщини; історико-правовим методом проаналізовано становлення та розвиток ціннісних засад правової політики; застосовано аксіологічний метод у дослідженні європейських цінностей, які є основою європейської спадщини; антропологічний метод використовується для характеристики виміру ціннісних засад правової політики; системний метод дав змогу проаналізувати систему ціннісних засад сучасної правової політики України та її джерела.

Зазначене також свідчить, що Харченко Н.П. оволоділа методологією наукової діяльності.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що дане дисертаційне дослідження є однією з перших комплексною теоретико-правовою характеристикою ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України, спрямованою на визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи держави. У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачкою. Основними з них є такі: *Обґрунтовано*, що у сучасному українському правознавстві спостерігається підвищений інтерес до ціннісно-орієнтаційного підходу у вивченні інституційних та спеціальних засад правової політики України. Це пояснюється тим, що тривалий час вітчизняні правознавці загалом і теоретики права зокрема трактували правову політику як ціннісно-орієнтаційне нейтральне явище, байдуже навіть до моральних цінностей. Причиною такого підходу було домінування протягом тривалого часу в українській правовій науці легалістично-позитивістського правового мислення, проїнятого ідеєю тотожності права і норми та принципу морального мінімуму в праві, що виникають з волі державної влади, законодавця. *Аргументовано та встановлено*, що сфера права, включаючи ціннісні засади правової політики, є однією з найбільш чутливих до нових викликів глобалізації. Вона не може успішно розвиватися без трансформації основ правового світогляду відповідно до названого постіндустріального вектору розвитку глобалізації – поваги до людської гідності, прав і свобод людини, демократії, верховенства права та інших цінностей. *Удосконалено* основні ціннісні напрямки розвитку сучасної правової політики України, зокрема: розвиток законодавчої системи у відповідних сферах; забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина; контроль правозастосування, виконання нормативно-правових актів; концептуалізація правової політики, перегляд змісту правової системи, аналіз її відповідності принципам правової політики; адаптація норм законодавства України до вимог законодавства ЄС; розвиток правової культури та правової свідомості громадян, подолання проявів правового нігілізму.

Отримали подальшого розвитку наукові положення стосовно механізмів впливу державно-правових реформ на динаміку ціннісних засад сучасної правової політики України в контексті еволюції ціннісних засад сучасної правової політики України, відображаючи суспільні потреби, політичні орієнтації та стратегічні цілі розвитку держави.

Практичне значення отриманих результатів що сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані як методологічна основа для проведення подальших наукових досліджень ціннісних засад сучасної правової політики в Україні. Також, матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти “Університет Короля Данила” при викладанні курсів “Теорія держави і права”, “Актуальні проблеми теорії держави і права”, “Конституційне право”; науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні висновки й практичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, обговорювалися та були схвалені на засіданнях кафедри права ту публічного управління Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила». Основні положення та результати дисертації повно висвітлені в шести наукових публікаціях, з яких три статті опубліковані в наукових фахових виданнях України, одна у науковому періодичному виданні держави країн Європейського Союзу (Республіки Польща), та дві тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій. Публікації відповідають вимогам МОН України.

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями і предметом дослідження та мають логічну побудову.

У першому розділі, який присвячено розкриттю загальнотеоретичних та методологічних засад дослідження правової політики визначено, основні напрями та методологічні засади дослідження правової політики в Україні та світі, нормативно-правові засади формування, розвитку та реалізації правової політики України, а також розкрито поняття, ознаки та загальну характеристику української правової політики.

У другому розділі здійснено аналіз ціннісних (аксіологічних) засад сучасної правової політики України, зокрема особливостей втілення міжгалузевих та галузевих ціннісних засад у вітчизняну правову політику а також досліджено інституційні та спеціальні ціннісно-орієнтаційні засади у правовій політиці України.

Третій розділ дисертації присвячений особливостям трансформації сучасних ціннісних (аксіологічних) засад правової політики України, зокрема впливу державно-правових реформ на динаміку ціннісних засад сучасної правової політики України, специфіці втілення цінностей європейського та міжнародного права в правову політику України, а також перспективам та основним напрямам перетворення сучасної правової політики України під впливом національних та міжнародних правових цінностей.

Підкреслюючи позитивні якості дисертаційного дослідження, слід відзначити, що в дисертації присутні певні **недоліки та спірні положення.**

1. Хотілося б почути пояснення аспірантки, в чому полягає ефективність правової політики в контексті її впливу на культурно-моральне середовище суспільства.

2. Потребує пояснення, яким чином правова політика будь-якої держави поєднує в собі доктринальні, правотворчі та правозастосовні складові.

3. Вважаємо за доцільне обґрунтувати дисертанткою на публічному захисті основні проблеми гуманістичного принципу правової політики України.

4. У своїй дисертації Харченко Н.П. стверджує що найважливішим виразником правових цінностей є принципи права, які можна розглядати як концентрований і певною мірою раціоналізований (шляхом конкретизації) вияв

головної мети і властивості права - справедливості. Доцільність такого підходу потрібно аргументувати.

Разом із тим, зазначені зауваження та спірні положення підкреслюють складність і достатній теоретичний рівень дискусії, яку започаткувала аспірантка. Тому вони не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Харченко Наталії Петрівни з теми «Ціннісні засади сучасної правової політики в Україні» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання з питань втілення ціннісних засад у сучасну правову політику української держави. Дисертація є актуальною, завершеною і такою, що має теоретичну і практичну значущість; результати проведених здобувачем досліджень відповідають темі дисертації. Фактів академічного плагіату не встановлено. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 Право та вимогам щодо її змісту та оформлення, які висуваються в Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та у Вимогах до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а дисертантка – Харченко Наталія Петрівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної юриспруденції
та прав людини
Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Юлія ЦУРКАН-САЙФУЛІНА